

פרשת ויגש

88. יהודה מתאמץ להציל את בנימין

פרק מד פסוקים יח-לד

א. הקדמה

האחים עמדו מול ניסיון קשה: המשנה למלך נהג עימהם בסלחנות רבה ובו בזמן התעקש לנהוג עם בנימין במידת הדין. האם הם יסכנו את מצבם 'הטוב' במאמץ להציל את בנימין, או שהם ידאגו קודם כול לעצמם? יהודה, שהבטיח לאביו להחזיר את בנימין הביתה בשלום, נטל על עצמו את האחריות וניגש לדבר עם 'המשנה למלך' בנימוס אך בתקיפות. בדבריו שחזר יהודה את השתלשלות העניינים ואת הקשר המיוחד של בנימין עם אביו, והוא האשים דווקא את יוסף במצב! "אתה דרשת שנביא את בנימין, אתה הבטחת לדאוג לשלומי, בשבילך שכנענו את אביו שיסכים לשלוח אותי - ועכשיו אתה לוקח אותי לעבד?!" בכך אינך עומד בהבטחתך!" בסיום דבריו אמר יהודה שהוא מוכן למסור את עצמו לעבדות ובלבד שבנימין ישוחרר.

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

יח וַיִּגֶשׁ אֵלָיו יְהוּדָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי בְּבִקְשָׁה אֲדֹנָי יְדַבֵּר-נָא עִבְדְּךָ דָּבָר בְּאָזְנֵי אֲדֹנָי וְאֶל-יַחַר אַפְּךָ בְּעִבְדְּךָ וְאֵל תִּכְעַס עָלַי כִּי כִמּוֹדָה כְּפָרְעָה אֶתָּה חָשׁוּב בְּעֵינָי כִּמוֹ פְּרַעֲהִי: יט אֲדֹנָי שְׂאֵל אֶת-עִבְדְּךָ לֵאמֹר הֲיִשְׁלַחְכֶם אֲבֹא-אֶחָד: כ וַנֹּאמֶר אֶל-אֲדֹנָי יֵשׁ-לָנוּ אֲבִי זָקֵן וַיֵּלֶד זָקֵנִים קָטָן וְאָחִיו מֵת וַיִּזְתֶּר נֹתָהּ, נִשְׂאָר הוּא לְבָדּוֹ לְאִמּוֹ (לרחל) וְאָבִיו אֶהְיֶה: כא וַתֹּאמֶר אֶל-עִבְדְּךָ הוֹרְדֵהוּ אֵלַי וְאֲשִׁימָה עֵינַי עָלָיו וְאִנִּי אֲדַאֵג לְשִׁלּוּמָיו: כב וַנֹּאמֶר אֶל-אֲדֹנָי לֹא-יִוָּכַל הַנְּעָר לְעֹזֵב אֶת-אָבִיו וְעֹזֵב אֶת-אָבִיו וּמֵת אָבִיו עֲלוֹל לְמוֹתָי: כג וַתֹּאמֶר אֶל-עִבְדְּךָ אִם-לֹא יֵרֵד אֶחֱיֶיכֶם הַקָּטָן אֶתְכֶם לֹא תִסָּפֹן לְרֵאוֹת פָּנָי: כד וַיְהִי כִּי כֹאשֶׁר עָלִינוּ אֶל-עִבְדְּךָ אָבִי וְנִגְדַלְו אֶת דְּבָרֵי אֲדֹנָי: כה וַיֹּאמֶר אָבִינוּ שָׁבוּ שְׁבֵרוּ-לָנוּ מַעַט-אֶכֶל: כו וַנֹּאמֶר לֹא נוֹכַל לְרַדֵּת אִם-יֵשׁ אֶחֱיֵנו הַקָּטָן אֶתְנוּ וַיִּרְדְּנוּ כִּי-לֹא נוֹכַל לְרֵאוֹת פָּנָי הָאִישׁ וְאֶחֱיֵנו הַקָּטָן אֵינְנוּ אֶתְנוּ: כז וַיֹּאמֶר עִבְדְּךָ אָבִי אֵלֵינוּ אַתֶּם יְדַעְתֶּם כִּי שְׁנַיִם (יוסף ובנימין) יֵלְדֵה-לִי אִשְׁתִּי (רחל): כח וַיֵּצֵא הָאֶחָד (יוסף) מֵאֶתִי וְאֹמֵר אֶךְ טָרַף טָרַף וְלֹא רֵאִיתִיו עַד-הַנְּהָה עַד עַכְשָׁיו: כט וּלְקַחְתֶּם גַּם-אֶת-זֶה (את בנימין) מֵעַם פָּנָי וְקָרְהוּ אֶסּוֹן אִם יִקְרָה לוֹ אֶסּוֹן - וְהוֹרְדִתֶם אֶת-שִׁיבְתִי בְּרַעְיָה בְּצַעַר שְׂאֵלָה לְקַבְרֵי (אמות בצער): ל וְעַתָּה כִּבְאִי אֶל-עִבְדְּךָ אָבִי וְהַנְּעָר אֵינְנוּ וְנַפְשׁוֹ וְנַפְשׁוֹ קְשׁוּרָה בְּנַפְשׁוֹ נַפֶּשׁ יַעֲקֹב קְשׁוּרָה בְּנַפֶּשׁ בְּנִימִין (אם יקרה משהו לבנימין, הרי גם נפשו של יעקב תיפגע): לא וְהָיָה כְּרֵאוֹתוֹ כִּי-אֵין הַנְּעָר וּמֵת וְהוֹרִידוּ עִבְדְּךָ אֶת-שִׁיבְתִי עִבְדְּךָ אָבִינוּ בִּיגוֹן שְׂאֵלָה: לב (ואם תשאל מדוע דווקא אני מתאמץ כל כך להציל את הנער, הסיבה היא...) כִּי עִבְדְּךָ עָרַב אֶת-הַנְּעָר מֵעַם אָבִי הַתַּחִיבִיתִי וְהַבְּטַחְתִּי לְאָבִי לֵהוֹיֹת אַחֲרָי עָלָיו לֵאמֹר אִם-לֹא אָבִי אֵלָי וְחִטָּאתִי לְאָבִי אִיחָשֵׁב אִשָּׁם כָּל-הַיָּמִים: לג וְעַתָּה וְעַכְשָׁיו, אִם בְּכָל זֹאת אֵינִךְ מִקְבֵּל אֶת דְּבָרַי וְאֵינִךְ מִשְׁחַרְרוֹ, אֲנִי מְצִיעַ וּמִבְקֵשׁ שׁ... יִשְׁבֵּן-נָא עִבְדְּךָ תַּחַת בְּמִקּוֹם הַנְּעָר בְּתוֹר עֶבֶד לְאֲדֹנָי וְהַנְּעָר יַעַל עִם-אָחִיו: לד כִּי-אֵיךְ אֶעֱלֶה אֶל-אָבִי וְהַנְּעָר אֵינְנוּ אֶתִּי פֶן אֶרְאֶה בְּרַע אֲשֶׁר יִמְצָא אֶת-אָבִי:

ג. מנגינת הכתוב

מסירות הנפש של יהודה להצלת בנימין.

1 רש"י: "ואל ייחר אפך - מכאן אתה למד שדיבר אליו קשות."

2 על פי רמב"ן לפסוק כא.

3 רשב"ם.

ד. הצעות להמחשה ולהרחבה

בחברת

- משימה א נועדה לזהות אל מי ניגש יהודה לדבר.
- משימות ב-ג נועדו להסב את תשומת הלב לדיבור ה'תקיף אך מנומס' של יהודה.
- במשימה ב ימצאו התלמידים מילים המציינות דיבור מנומס ומכובד: "בי אדוני", "ידבר נא עבדך", "כי כמוך כפר-עה".
- במשימה ג יאתרו התלמידים ביטוי הרומז לכך שיהודה דיבר בתקיפות: "ואל ייחר אפך בעבדך" - אם יהודה מבקש שהמשנה למלך לא יכעס עליו בעקבות דבריו, כנראה הייתה בהם תקיפות, כדברי רש"י כאן: "ואל ייחר אפך - מכאן אתה למד שדיבר אליו קשות".
- משימה ד נועדה לזהות את הדמויות שעליהן דיבר יהודה.
- משימות ה-ז נועדו להתמקד בטענתו של יהודה על כך שיוסף אינו עומד בהבטחתו לדאוג לשלומו של בנימין: "אתה דרשת להביא את בנימין ואתה הבטחת לדאוג לשלומי! האם כך אתה דואג לשלומי?!"
- משימות ח-י נועדו להבליט את מאמציו של יהודה לעמוד בהבטיח שהבטיח לאביו - להשיב את בנימין בשלום.
- ההצעה לשיחה בכיתה נועדה לסכם את עיקר טענתו של יהודה: "אני מתאמץ לעמוד בהבטחתי, ואילו אתה - לא!", "אתה הבטחת לדאוג לשלומי של בנימין, ולכן עליך לאפשר לו ללכת!"
- הציור בצד שמאל ומשימה יא נועדו להבליט את מסירות הנפש של יהודה להצלתו של בנימין.

הרחבות והמחשות נוספות

- אפשר לתרגל בכיתה דיבור 'תקיף אך מנומס'
 - חבר לקח לך משחק בלי רשות. אתה רוצה שהוא יחזיר לך את המשחק - הדגימו דיבור תקיף אבל גם מנומס.
 - בתור לאוטובוס חברה דורכת בטעות על הרגל שלך וזה כואב... - הדגימו דיבור תקיף אבל גם מנומס.
 - במהלך התרגול אפשר לדון בשאלה אם דיבור תקיף חייב להיות 'תוקפני' ודיבור מנומס חייב להיות 'רכרוכי', או שהם אינם סותרים ואפשר להיות תקיף ומנומס בו בזמן.
- כוח ההתחייבות והאחריות
 - אפשר לבקש מהתלמידים להסביר את כל הסיבות לכך שאין לגשת ולהתווכח עם המשנה למלך. אפשר גם 'לשים' את כל הטענות האלה על כף המאזניים, ואז לשאול: מה בכל זאת גרם ליהודה לקום, לעמוד נגד המשנה למלך ולהתווכח איתו? התשובה היא שהמחויבות והאחריות שיהודה קיבל על עצמו גברו על כל השיקולים האחרים, המחויבות של יהודה שנוצרה מכוח הערבות: "כי עבדך ערב את הנער מעם אבי..." (פסוק לב).

יהודה מתאמץ להציל את בנימין

פרק מד פסוקים יח-לד

88 יחידה

"ועתה ישב נא עבדך תחת הנער עבד לאדני והנער יעל עם אחיו" (פסוק לג)

מה הציע יהודה כדי להציל את בנימין?

"ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר נא עבדך דבר באוני אדני ואל ייחר אפך בעבדך כי כמוך כפר עה" (פסוק יח)

אל מי ניגש יהודה?

הדגישו במדגש צבעוני מילים המלמדות שיהודה דבר בצורה מנומסת ומכבדת.

הקיפו במעגל בטווי המלמד שיהודה דבר גם בתקיפות.

כתבו מעל הפילים המדגשות את שמו של האדם שעליו מדבר:

"אדני שאל את עבדיו לאמר היש לכם אב או אח..."

יעקב

...ונאמר אל אדני יש לנו אב וזו וילד וקנים קטן

ואחיו מת ויתרו הוא לבדו לאמו ואביו אהבו" (פסוקים יט-כ)

"והאמר אל עבדך הורדהו אלי ואשימה עיני עלי" (פסוק כא)

מה דרש יוסף מהאחים?

מה הוא הבטיח?

לדברי יהודה, האם יוסף עומד בהבטחתו?

"כי עבדך ערב את הנער מעם אבי..." (פסוק לב)

מי הוא "עבדך"?

מה הבטיח יהודה ליעקב אביו?

האם יהודה התאמץ לעמוד בהבטחתו?

"כי יאיד אעלה אל אבי והנער איננו אתי פן אראה ברע אשר ימצא את אבי"

71

לשיחה בכיתה: סכמו בעל פה את הטענה של יהודה כלפי המשנה למלך מצרים.

70

89. יוסף מתגלה אל אחיו

פרק מה פסוקים א-טו

א. הקדמה

יוסף החליט שהגיע הזמן לגלות לאחיו את זהותו האמיתית. אחיו עמדו בכל הניסיונות שבהם העמיד אותם, הם לא הפקירו את בנימין לגורלו, ויהודה אף מסר את עצמו להצלתו. יוסף ידע שהשיחה שתפתח בינו לבין אחיו תהיה עמוסה תחושות ורגשות והוא רצה לדבר אליהם בפרטיות ללא נוכחות של המצרים הרבים שעמדו במקום, על כן הוא דרש להוציא כל איש מעליו בטרם יתודע לאחיו.

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

א וְלֹא־יָכַל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק מִלְּבַכּוֹת וּמִלְּהִתְגַּלּוֹת לְאֶחָיו לְכָל הַנְּצָבִים עָלָיו לִפְנֵי כָל הַמִּצְרַיִם הַעוֹמְדִים לִפְנֵי וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָל־אִישׁ מֵעָלָי כִּדִּי שֵׁלָא לְבִישׁ אֶת אֶחָיו בְּפָנֵיהֶם וְלֹא־עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהִתְוֹדַע יוֹסֵף אֶל־אֶחָיו: ב וַיִּתֵּן אֶת־קִלְוֹ בְּבִכִּי וַיִּשְׁמְעוּ מִצְרַיִם וַיִּשְׁמַע בֵּית פְּרָעָה שָׁמְעוּ מִבְּחוּץ אֶת קוֹל הַבְּכִי, וּמִבְּלִי לִשְׁמוֹעַ אֶת פְּרִטֵי הַשִּׁיחָה, הַשְׁמוּעָה שֶׁאֶחָיו הִגִּיעוּ עֲבָרָה מֵאִישׁ לְאִישׁ עַד שֶׁהִגִּיעָה לְבֵית פְּרָעָה: ג וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֶחָיו אֲנִי יוֹסֵף הָעוֹד אֲבִי חַי וְלֹא־יָכְלוּ אֶחָיו לִעֲנוֹת אִתּוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפְּנֵיו: ד וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֶחָיו גִּשׁוּ־נָא אֵלַי וַיִּגָּשׁוּ וַיֹּאמֶר אֲנִי יוֹסֵף אֲחֵיכֶם אֲשֶׁר־מָכַרְתֶּם אֹתִי מִצְרַיִמָּה: ה וְעַתָּה אֶל־תַּעֲצֹבוּ וְאֶל־יַחַר בְּעֵינֵיכֶם אֵל תִּצְטַעְרוּ¹ כִּי (על ש...) מָכַרְתֶּם אֹתִי הִנֵּה כִּי לְמַחִיָּה שְׁלַחְנִי אֶל־לְקַיִם לְפָנֵיכֶם ה' רָצָה שֶׁאִגִּיעַ הִנֵּה לְפָנֵיכֶם כִּדִּי לְדַאֵוֹג לָכֶם לְמַחִיָּה, לְאוֹכֵל: ו כִּי־זֶה שְׁנַתִּים הָרַעַב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ עָבְרוּ כִּבְרַשְׁנַתִּים שֶׁל רַעַב וְעוֹד וְיֵשׁ עוֹד חֲמִשׁ שָׁנִים שֶׁל רַעַב אֲשֶׁר אֵין־חֲרִישׁ וְקָצִיר: ז וַיִּשְׁלַחְנִי אֶל־לְקַיִם לְפָנֵיכֶם לְשׁוּם לָכֶם כִּדִּי לְשִׁים לָכֶם שְׂאֵרֵית בְּאָרֶץ שְׁתִּישָׁארוּ בְּחַיִּים וְלִהְיֹת לָכֶם לְפִלִּיטָה גְדוֹלָה לְהַצִּילָה גְדוֹלָה: ח וְעַתָּה לֹא־אַתֶּם שְׁלַחְתֶּם אֹתִי הִנֵּה כִּי אֵלֵךְ אֶל־לְקַיִם (ה' רָצָה וּגְלַגַּל שֶׁכָּךְ יִקְרָה) וַיִּשְׁיַמְנִי לְאָב לְיוֹעֵץ² לְפְרָעָה וְלְאֲדוֹן לְאֶחָרָאִי לְכָל־בֵּיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל־אָרֶץ מִצְרַיִם לְהַנְהִיג אֶת הָעָם: ט מִהֲרֹו וְעָלוּ אֶל־אָבִי (אֲבִינוּ דוֹאֵג, וְלִכְן מִהֲרוּ וְאֵל תַּתְעַכְבוּ!) וְאִמְרַתֶּם אֵלָיו כֹּה אָמַר בְּנֵךְ יוֹסֵף שְׁמַנִּי אֶל־לְקַיִם לְאֲדוֹן לְכָל־מִצְרַיִם רְדֵה אֵלַי אֶל־תַּעֲמַד אֵל תִּישָׁאֵר בְּכַנְעָן: י וַיִּשְׁבַּת בְּאָרֶץ־גִּשְׁן אֲזוֹר בְּמִצְרַיִם שֶׁנִּקְרָא 'אָרֶץ גּוֹשֵׁן' וְהָיִיתָ קְרוֹב אֵלַי אֶתָּה וּבְנֵיךָ וּבְנֵי בְנֵיךָ וְצִאֲנֶךָ וּבְקֶרֶךָ וְכָל־אֲשֶׁר־לָךְ: יא וְכִלְכַּלְתִּי אֶתְךָ שָׁם אֲדַאֵג לָךְ לְאוֹכֵל כִּי־עוֹד חֲמִשׁ שָׁנִים רַעַב פּוֹן־תִּוְרֵשׁ שְׁמָא תִהְיֶה עֵנִי (רֶשׁ=עֵנִי) אֶתָּה וּבֵיתְךָ וּמִשְׁפַּחְתְּךָ וְכָל־אֲשֶׁר־לָךְ: יב (יוֹסֵף כִּנְרָאָה רָאָה שֶׁאֶחָיו עֵדִין לֹא מֵאֲמִינִים לְגַמְרֵי שֶׁהוּא אֲכֹן אֲחִיהֶם יוֹסֵף, וְלִכְן הוּא הוֹסִיף וְאָמַר:) וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רְאוֹת וְעֵינֵי אֶחָי בְּנֵימִין כִּי־פִי הַמְדַבֵּר אֵלֵיכֶם שֶׁפִי מְדַבֵּר אֵלֵיכֶם בְּלִשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ, וְשִׁפִּי מְדַבֵּר אֵלֵיכֶם דְּבָרִים שֶׁאִישׁ לֹא הֵיָּךְ לְדַעַת (כַּגּוֹן שֶׁשְׁמִי 'יוֹסֵף' וְשֶׁמְכַרְתֶּם אוֹתִי מִצְרַיִמָּה): יג וְהִגַּדְתֶּם לְאָבִי אֶת־כָּל־כְּבוֹדִי בְּמִצְרַיִם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר רָאִיתֶם וּמִהֲרַתֶּם וְהוֹרַדְתֶּם אֶת־אָבִי הִנֵּה: יד וַיִּפֹּל עַל־צִוְאַרְי בְּנֵימֹן־אֶחָיו וַיִּבֶךְ וּבְנֵימֹן בָּכָה עַל־צִוְאַרְיו: טו וַיִּנְשָׁק לְכָל־אֶחָיו וַיִּבֶךְ עֲלֵיהֶם וְאַחֲרֵי כֵן דִּבְּרוּ אֶחָיו אִתּוֹ רַק אַחֲרֵי כֵן הַדְּבָרִים שֶׁהוּא אָמַר, וְהַנְּשִׁיקוֹת וְהַבְּכִי, הַשְׁתַּכְנְעוּ הָאֲחִים שֶׁזֶה אֲכֹן יוֹסֵף:

1 רד"ק. ועיין גם רמב"ן.

2 אל תכעסו על עצמכם.

3 על פי ספורנו. ועיין גם רס"ג ואבן עזרא.

4 יש כאן הדרגה: יועץ לפרעה, אחראי על כל ביתו ומנהיג את העם.

ג. מנגינת הכתוב

יוסף לא הוכיח את אחיו בתקיפות ולא נזף בהם על מה שעשו לו אלא עשה כל שביכולתו כדי לפייס את אחיו ולהרגיע אותם שלא יצטערו יותר מדי ושתחזור לשרור אהבה ואחוה בינו לבינם. הוא טען שיש לראות בעין טובה את כל מה שקרה.

ד. הצעות להמחשה ולהרחבה

בחברת

- במשימה א מתבקשים התלמידים להשלים את דברי יוסף בציור. אומנם שתי מילים בלבד, אבל מילים עוצמתיות...
- במשימה ב מתבקשים התלמידים לתת את הדעת להוצאת האנשים מהחדר בשעה שיוסף התוודע אל אחיו. יש כאן מיומנויות של הבנה, הבעת דעה וניסוח הדברים בכתב.
- משימה ג היא משימה כיתתית. התלמידים מתבקשים להכין הצגה הממחישה את יוסף המתגלה לאחיו ומנסה לשכנע אותם שהוא באמת יוסף ושהוא לא מהתל בהם. בהכנות להצגה אפשר לעורר את התלמידים לשאלה אילו תחושות היו לדעתם ברגע הזה - תדהמה, פחד, שמחה וכדומה. כיצד יוסף אכן שכנע את האחים? בפסוק ד הוא מזכיר להם את עניין המכירה - אדם זר לא היה יכול לדעת את הפרט הזה. ייתכן מאוד שיוסף גם פירט את סיפור המכירה לפרטיו באופן שרק מי שהיה שם יכול לדעת. בפסוק יב מציינת התורה (על פי רש"י) שיוסף דיבר אל אחיו בלשון הקודש. אפשר להעלות רעיונות נוספים (עיין למשל ברש"י לפסוק ד ולפסוק כז).
- במשימה ד יש ניסיון להגדיר כיצד התייחס יוסף למכירתו: ודאי שמכירה של אח אינה מעשה טוב, אבל צריך לראות את הטוב שבכל דבר ולהתמקד באופן שה' גלגל את הדברים לטובה! (יש כאן לימוד לחיים על כל דבר שקורה לנו. בהקשר זה אפשר להביא את הסיפור על נחום "איש גם זו").
- במשימה ה מתבקשים התלמידים לבחור שתי מידות שלדעתם מתאימות ביותר להתנהלותו של יוסף בזמן התגלותו אל אחיו. אפשר לקבל מבחר תשובות ולבקש מהתלמידים לנמק את בחירתם.

הרחבות והמחשות נוספות

- משימות של 'עין טובה' ולימוד זכות: יוסף לימד אותנו להתבונן בכל דבר שקורה ולפרש אותו מתוך מבט טוב. אפשר ליזום מבצע למשך יום, יומיים, שבוע וכו', שבו מאמצים תלמידי הכיתה את התכונה שיוסף לימד אותנו, ומביאים פתקים/סיפורים על התבוננות של עין טובה במקום שהיה אפשר לפרש את הדברים אחרת.
- אפשר לספר סיפורים על גדולי ישראל מפורסמים שידעו ללמד זכות בכל מצב, כמו רבי לוי יצחק מברדיצ'ב. מספרים עליו שפעם אחת, בשעת בוקר מוקדמת, יצא לרחוב העיר מלווה באחד מפרנסי הקהילה. השניים ראו חבורה של עגלונים הממהרים לצאת לדרכם, והם מסדרים את אופני העגלה תוך כדי תפילת שחרית. בן לוויתו של ר' לוי יצחק כעס ואמר: "ראה עגלונים אלו. אף כשהם מתפללים, אינם מסיחים ידיהם מאופן העגלה!" נפנה רבי לוי יצחק ואמר: "ריבונו של עולם! ראה בניך, העגלונים היקרים. אף כשהם מסדרים את אופני העגלה, אין מסיחים דעתם מן התפילה..."

יוסף מתגלה אל אחיו
פרק מה פסוקים א-טו

89 יחידה

"וְלֹא יָכַל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנְּעִיבִים עָלָיו וַיִּקְרָא הוּצִיאוּ כָל־אִישׁ מֵעַל־יָדָי וְלֹא־עָמַד אִישׁ אִתּוֹ כִּהְתַּנְּדַע יוֹסֵף אֶל־אָחִיו" (פסוק א)

השלימו בציור את דברי יוסף על-פי פסוק ג.

"וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אָחִיו..."

מדוע לדעתכם לא רצה יוסף שיהיו אנשים נוספים בחדר כשהוא התוודע אל אחיו?

משימה כתיבית: הציגו הצגה של יוסף המתגלה אל אחיו. המחישו כיצד יוסף מנסה לשכנע אותם שהוא באמת יוסף. (אפשר להעזר בפסוק ד ובפסוק יב.)

"וְעַתָּה אֵל־תַּעֲצְבוּ וְאֵל־יְהוָה בְּעֵינֵיכֶם כִּי־מָכַרְתֶּם אֹתִי הַנֶּהָ כִּי לְמַחְיָה שָׁלַחַנִי אֶל־לְקוּם לְפָנֵיכֶם:" (פסוק ה)

מה הסביר יוסף לאחיו?
הקיפו את המשפטים המתאים

1. זה נורא ואים שמכרתם אותי.
2. זה מצוץ שמכרתם אותי.
3. אדם לא מכרתם אותי.
4. ה' סדד שמהמכירה יצא דבר טוב.

בחדר שתי מידות המתאימות לדעתכם ליוסף.
צבעו אותן בצבעים יפים והסבירו זה לזה מדוע בחרתם בהן.

עונה שואה אמונה בה נקמנות אהבת חנם עין טובה חסד

"וַיִּנְשֵׁק לְכָל־אָחִיו וַיִּבֶךְ עֲלֵיהֶם וְאָחִירָיו כִּן דִּבְרוּ אִתּוֹ: "אתו:"

72

90. האחים מבשרים ליעקב שיוסף חי

פרק מה פסוקים טז-כח

א. הקדמה

האחים התרגשו כשהתברר להם שיוסף חי ושהמשנה למלך העומד מולם הוא למעשה אחיהם. פרעה ואנשי ביתו שמחו אף הם לגלות שהמשנה למלך איננו עבד פשוט שעלה לגדולה, אלא בן למשפחה מכובדת מארץ כנען. הגיע הזמן לבשר גם ליעקב ש"עוד יוסף חי!"

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

טז וְהַקֹּל נִשְׁמַע בַּיֵּת פְּרַעֲהַ לְאֹמֶר בָּאוּ אֲחֵי יוֹסֵף וַיֵּיטֵב בְּעֵינָי פְּרַעֲהַ וּבְעֵינָי עֲבָדָיו הֵם שִׂמְחוּ לְגִלּוֹת מִי הֵם בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁל יוֹסֵף וּשְׂמֵדוּבָר בְּמִשְׁפַּחַת חֲשׁוּבָה¹: יז וַיֹּאמֶר פְּרַעֲהַ אֶל-יוֹסֵף אָמֹר אֶל-אֲחֵיךָ זֹאת עֲשׂוּ טַעֲנוּ אֶת-בְּעִירְכֶם הַעֲמִיסוּ תְּבוּאָה עַל בְּהֵמוֹתֵיכֶם וּלְכוּ-בָאוּ אֶרֶץ כְּנָעַן: יח וּקְחוּ אֶת-אֲבִיכֶם וְאֶת-בְּתִיכֶם אֲנֹשִׁי בְּתִיכֶם וּבָאוּ אֵלַי וְאֶתְנֶנָּה לָכֶם אֶת-טוֹב אֶרֶץ מִצְרָיִם הַדְּבָרִים הַטּוֹבִים שִׁישׁ בְּמִצְרַיִם וְאָכְלוּ אֶת-חֶלֶב הָאָרֶץ תֹּאכְלוּ מֵהַדְּבָרִים הַמְּשׁוּבָחִים שְׁבַמְצָרַיִם: יט וְאֶתְהַ צְוִיתָהּ פְּרַעֲהַ מִצְוָה אֶת יוֹסֵף זֹאת עֲשׂוּ אֲמֹר לְאֲחֵיךָ שֶׁכֵּן יַעֲשׂוּ: קָחוּ-לָכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם עֲגָלוֹת לְטַפְּכֶם לִילְדֵיכֶם וּלְנִשְׁיָכֶם וּנְשֵׂאתֶם אֶת-אֲבִיכֶם וּבְאֶתְּם: כ וְעֵינֵיכֶם אַל-תִּחַס עַל-כְּלֵיכֶם אֵל תַּחֲסוּ עַל כְּלֵיכֶם וְעַל רְכֻשְׁכֶם שְׁבַאֲרֵךְ כְּנָעַן, וְאֵל תִּתְעַכְּבוּ עַד שֶׁתֵּאָרְזוּ הַכּוֹל, אֲלֵא הִזְדַּרְזוּ וּבּוֹאוּ כִּי-טוֹב כָּל-אֶרֶץ מִצְרָיִם לָכֶם הִוא כִּי מִמִּילָא תִקְבְּלוּ כֵּאֵן מִטוֹב כֹּל אֶרֶץ מִצְרַיִם וְלֹא יִחַסֵּר לָכֶם כְּלוּם: כא וַיַּעֲשׂוּ-כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנוּ לָהֶם יוֹסֵף עֲגָלוֹת עַל-פִּי פְּרַעֲהַ וַיִּתְּנוּ לָהֶם צִדָּה לְדֶרֶךְ: כב לְכֻלָּם נָתַן לְאִישׁ לְכָל אֶחָד מֵאֲחָיו נָתַן חֲלָפוֹת שְׂמָלֹת חֲלִיפַת בְּגָדִים (כְּמִתְנָה) וּלְבִנְיָמִן נָתַן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת כֶּסֶף וְחֲמִשׁ חֲלָפַת שְׂמָלֹת: כג וּלְאֲבִיו שָׁלַח כְּזֹאת (אֵת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כְּמִתְנָה): עֲשֵׂרָה חֲמֹרִים נִשְׂאִים (עֲלֵיהֶם) מִטוֹב מִצְרָיִם דְּבָרִים שְׂאֲרֵץ מִצְרַיִם הַשְׁתַּבַּחַת בָּהֶם וְעֲשֵׂר אֶתְנֶנָּה נְשֵׂאת בָר וּלְחֵם וּמְזֹן לְאֲבִיו לְדֶרֶךְ: כד וַיִּשְׁלַח אֶת-אֲחָיו וַיֵּלְכוּ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֵל-תִּרְגְּזוּ בְּדֶרֶךְ אֵל תִּרְיָבוּ בְּדֶרֶךְ מִי אִשֶׁם בְּמִכִּירְתִּי הַכּוֹל יֵצֵא לְטוֹבָה וְאִין טַעַם לְהַתּוֹכַח עַל הַעֲנִיין: כה וַיַּעֲלוּ מִמִּצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ כְּנָעַן אֶל-יַעֲקֹב אֲבִיהֶם: כו וַיִּגְדּוּ לוֹ לְאֹמֶר עוֹד יוֹסֵף חִי עַדִּין יוֹסֵף חִי וְכִי-הִוא מִשְׁלַל בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּפַּג לְבֹו לִיבּוֹ הַפְּסִיק לַפְּעוּם לַרְגַע מְרׁוֹב הַתִּרְגָּשׁוֹת כִּי לֹא-הָאֲמִין לָהֶם וְהִוא הַתְּקִשָּׁה לְהֵאֲמִין לָהֶם: כז וַיִּדְבְּרוּ אֵלָיו אֵת כָּל-דְּבָרֵי יוֹסֵף³ אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵהֶם וַיִּרְא אֶת-הָעֲגָלוֹת אֲשֶׁר-שָׁלַח יוֹסֵף לְשֵׂאת אֹתוֹ וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם גַּם פִּיזִית, שְׁרוּחוֹ שְׁבָה אֵלָיו וּלִיבּוֹ חָזַר לַפְּעוּם כְּסִדְרוֹ; וְגַם רוּחַנִית, שְׁחִזְרָה אֵלָיו רוּחַ הַקֹּדֶשׁ⁴: כח וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל רַב רַבָּה שִׂמְחָתִי עַל שׁ... עוֹד-יוֹסֵף בְּנִי חִי אֲלֵכָה וְאֶרְאֶנּוּ בְּטָרָם אֲמוֹת:

1 רמב"ן: "...כי היה הדבר להם לחרפה שימשול בהם איש נוכרי, עבד מבית האסורים יצא למלך. ועתה בבוא אליו אחים נכבדים ונודע כי הוא הגון להתייצב לפני מלכים, ישמחו כולם בדבר."

2 על פי רש"י ואבן עזרא.

3 רש"י: "סימן מסר להם במה היה עוסק כשפירש ממנו, בפרשת עגלה ערופה, זהו שנאמר 'וירא את העגלות אשר שלח יוסף', ולא נאמר 'אשר שלח פרעה'." הנושא שיעקב למד עם יוסף לפני שהוא 'נעלם', הוא סימן מובהק שאיש אינו יכול לדעת, והייתה זו הוכחה שאכן יוסף חי.

4 עיין באונקלוס וברש"י.

אחרי 22 שנים של צער ויגון על היעלמותו של יוסף זכה יעקב לבשורה הטובה שיוסף חי! שמחתו שבה אליו ואף רוח הקודש.

ד. הצעות להמחשה ולהרחה

בחברת

- במשימה א נדרשים התלמידים לזהות את עיקר המשפט של האחים - "עוד יוסף חי" - ולכותבו בציור.
- בהצעה 'לשיחה בכיתה' אפשר לדון עם התלמידים בשאלה מה שכנע את יעקב שיוסף אכן חי, במיוחד לאור דברי פסוק כו: "ויפוג ליבו כי לא האמין להם".
- משימה ב - "אלוף דפדוף" - נועדה לחשב את 22 השנים שעברו מאז מכירת יוסף. ביצוע המשימה דורש דפדוף בפסוקים, איסוף נתונים, עיבוד הנתונים והגעה למסקנה. הערה א: הנתון שעברו רק שנתיים משנות הרעב, מקורו בפרק מו פסוק ו. הערה ב: זוהי משימה מאתגרת. ייתכן שחלק מהתלמידים יזדקקו לתיווך.

יחידה 90

האחים מבשרים ליעקב שיוסף חי
פרק מה פסוקים טז-כח

"ויגדו לו לאמור עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים" (פסוקים כה-כו)

השלימו בציור את דברי האחים ליעקב על-פי הפסוק.
"ויגדו לו לאמור..."

לשיחה בכיתה: כיצד לדעתכם השתכנע יעקב שיוסף באמת חי?

חשבו בעזרת התרשים כמה שנים עברו ממכירת יוסף עד עכשיו?

האחים מבשרים ליעקב: "עוד יוסף חי"

שנתיים רעב

יוסף בן _____
חשבו לבד...

יוסף עומד לפני פרעה

7 שנות שקע

יוסף בן _____
על פי: פרק טז פסוק מו

מכירת יוסף

שנים היה יוסף עבד במצרים

יוסף בן _____
על פי: פרק לו פסוק ב

"ותח' ריח יעקב אביהם:"

73

91. ה' מתגלה אל יעקב בדרכו למצרים

פרק מו פסוקים א-ז

א. הקדמה

יעקב יצא עם כל משפחתו בשמחה ובהתרגשות גדולה לקראת הפגישה עם בנו האהוב יוסף, במצרים. גם יוסף בנו ציפה מאוד לבואו, פרעה ציווה שיבוא, וגם הרעב לא הותיר להם הרבה ברירה. ועם זאת, חששות קיננו בליבו: האם ראוי לעזוב את ארץ הקודש? האם ראוי לקחת את בני משפחתו למקום שבו הם עלולים ללמוד ממעשיהם הרעים של המצרים ואף להתבולל? עובדת היותם קשורים עכשיו למשפחת המלוכה העצימה מאוד סכנה זו. בדרכו למצרים נגלה אליו ה' והפיג את חששותיו. ה' הודיע ליעקב שזרעו לא יתבולל אלא יתפתח לעם גדול; ה' הבטיח ליעקב שירד עימו למצרים, ישמור עליו שם, ואף יעלה אותו ואת צאצאיו חזרה לארץ כנען ביום מן הימים.

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

א וַיִּסַּע יִשְׂרָאֵל וְכָל-אֲשֶׁר-לוֹ וַיָּבֵא בְּאֶרֶץ שֹׁבַע לְבָאָר שֶׁבַע בְּדַרְכּוֹ לְמִצְרַיִם וַיִּזְבַּח זְבָחִים הַקְּרִיב קֹרְבָנוֹת² לַאֲ-לֹהֵי אָבִיו יִצְחָק לֹא-לֹקִים, שֵׁאֲבִיו יִצְחָק חִינֵךְ אוֹתוֹ לְהֵאֱמִין בּוֹ³: ב וַיֹּאמֶר אֶל-לֵהִיִּם לְיִשְׂרָאֵל בְּמִרְאֵת הַלַּיְלָה בְּנִבְוָאָה בְּלִילָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹבוּ יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הֲנִנִּי: ג וַיֹּאמֶר אָנֹכִי הָאֵל-אֶל-לֵהִי אָבִיךָ א-לֹקֵי יִצְחָק אֲבִיךָ שֶׁבַע שָׁנֹת הָרַעַב אִמְרָתִי לוֹ שִׁישָׁאָר בְּאֶרֶץ וְלֹא יֵרֵד לְמִצְרַיִם⁴, וְאֵילּוּ לָךְ אֲנִי אוֹמֵר: ד אֶל-תִּירָא אֵל תַּפְחֵד מִרְדָּה מִצְרַיִמָה כִּי-לִגְוֵי גְדוֹל לְעַם גְּדוֹל אֲשֵׁימְךָ שָׁם: ד אָנֹכִי אֵרֵד עִמָּךְ מִצְרַיִמָה אֲנִי אֵרֵד עִמָּךְ לְמִצְרַיִם וְאֲשִׁמְרֶךָ שֶׁעַלְיָךְ וְעַל מִשְׁפַּחְתְּךָ⁵ וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם-עִלָּה חֲזָרָה לְאֶרֶץ כְּנָעַן וַיֹּסֶף יִשְׂרָאֵל יָדוֹ עַל-עֵינָיִךְ יִשִּׁים יָדוֹ עַל כָּל עֵינֶיךָ וְצָרְכֶיךָ וְיִשְׁתַּדֵּל לְעִשְׂוֹתֶם⁶: ה וַיִּקָּם יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֹׁבַע וַיֵּשְׂאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-יַעֲקֹב אֲבִיהֶם וְאֶת-טַפָּם וְאֶת-נְשֵׂיהֶם בְּעֶגְלוֹת אֲשֶׁר-שָׁלַח פְּרָעָה לְשֵׂאת אֹתוֹ: ו וַיִּקְחוּ אֶת-מִקְנֵיהֶם וְאֶת-רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֵאוּ מִצְרַיִמָה יַעֲקֹב וְכָל-זֶרְעוֹ אֹתוֹ: ז בָּנָיו וּבְנֵי בָנָיו אֹתוֹ בְּנֵי דִינָה וְכָל-בָּנֵי וּבָנֹת בָּנָיו סָרַח בַּת אִשֶׁר וַיִּכְבַּד בַּת לוֹי⁷ וְכָל-זֶרְעוֹ הֵבִיא אֹתוֹ מִצְרַיִמָה:

1 רש"י לפסוק ג.

2 "זבח" הוא קורבן שלמים. קורבן שלמים מיוחד בכך שאת רוב הבשר אוכלים הבעלים ובני המשפחה השמחים בסעודת מצווה לשם ה'. רש"י הירש מסביר שיעקב היה בהתרוממות רוח ובשמחה גדולה אחרי שנודע לו שיוסף חי ואחרי שחזרה אליו רוח הקודש, ומתוך שמחתו עשה סעודת מצווה לשם ה' עם קורבנות שלמים לו ולכל משפחתו.

3 ועיין ברש"י.

4 בפרשת תולדות, פרק כו פסוק ב.

5 גם כשעם ישראל בגלות - ה' נמצא איתנו שם!

6 רשב"ם. וספורנו מפרש: "לא תצטרך לפקוח עיניך להשיג חפצך כי יוסף יגיעם אליך".

7 נשות בניו נחשבות כמו בנותיו. כך מבאר רמב"ן בפרק לז פסוק לה.

8 על פי רש"י. ואף על פי שיוכבד עוד לא נולדה כשהגיעו למצרים (כמובא ברש"י לפסוק טו), צריך לומר שרומז אליה כבר כאן. ורמב"ן כאן מבאר אחרת.

ג. מנגינת הכתוב

ה' משגיח ושומר על עם ישראל גם בתקופות הקשות ביותר של גלות וצרות.

"רבי נתן אומר: חביבים ישראל שבכל מקום שגלו שכינה עמהם: גלו למצרים שכינה עמהם, שנאמר (שמואל א ב) הנגלה נגליתי אל בית אביך בהיותם במצרים לבית פרעה; גלו לבבל שכינה עמהם, שנאמר (ישעיה מג) למענכם שולחתי בבלה; גלו לעילם שכינה עמהם, שנאמר (ירמיה מט) ושמתי כסאי בעילם והאבדתי משם מלך ושרים; גלו לאדום שכינה עמהם, שנאמר (ישעיה סג) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה." (מדרש ספרי על במדבר לה, לד)

ד. הצעות להמחשה ולהרחבה

בחוברת

- במשימה א מתבקשים התלמידים לשרטט את מסעו של יעקב למצרים. עליהם לשים לב לדברי הפסוק, שיעקב עבר דרך באר שבע.
- במשימה ב נועדה להתמקד בסיבות העיקריות לירידתו של יעקב מצרימה (לפגוש את יוסף ומפני הרעב).
- במשימה ג נועדה להבין את הביטוי "אל תירא" ולהסיק מכך שיעקב פחד מהירידה למצרים (שהרי אין אומרים "אל תירא" אלא למי שירא).
- במשימה ד נועדה להסיק מתוך דברי ה' מה הם הדברים שמהם פחד יעקב.

יחידה 91
ה' מתגלה אל יעקב בדרכו למצרים
פְּרָק מו פְּסוּקִים א-ז

"וַיִּסַּע יִשְׂרָאֵל וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וַיְבֵא בְאֵרֶה שֶׁבַע"
(פסוק א)

א סמנו במפה את מסעו של יעקב מחברון למצרים.

ב מדוע רצה יעקב לרדת למצרים? (כתבו שתי סבות).

1. _____

2. _____

"וַיֹּאמֶר אֱ-לֹהִים לְיִשְׂרָאֵל... אֵל־תִּירָא מִרְדֵּה מִצְרַיִם..." (פסוקים ב-ג)

ג מה פרוש המלים "אל תירא" בפסוק זה? (הקיפו את התשובה הנכונה).

1. אל תראה את המצרים.

2. אל תפחד מלרדת למצרים.

3. אל תירא חצים שנקראים "מרדה".

ד השלימו ממה פחד יעקב בירידתו למצרים? (העזרו בתרמילון).

1. יעקב פחד ש _____

תשובת ה': "כִּי־לְגוֹי גָדוֹל אֲשִׁמְךָ שָׁם:"

2. יעקב פחד ש _____

תשובת ה': "אֲנֹכִי אֲרַד עִמָּךְ מִצְרַיִם:"

3. יעקב פחד ש _____

תשובת ה': "וְאֲנֹכִי אֲעִלֶּךָ גַם־עִלָּה"

תְּרַמִּילוֹן:

הוא יתיה רחוק מה.

זרעו יתערבב בגויים.

הם ישארו במצרים לעולם.

"וַיָּקָם יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע... וַיְבֵאוּ מִצְרַיִם וַיַּעֲקֹב וְכָל־זָרְעוֹ אִתּוֹ:"

74

92. ירידת יעקב ובניו למצרים

פרק מו פסוקים ח-כז

א. הקדמה

בהגיעם למצרים מנו משפחת בני יעקב 70 נפש. מתוכם 66 יצאו לדרך מארץ כנען, 3 היו כבר במצרים (יוסף ובניו), ואחת - יוכבד - נולדה בכניסה למצרים. נוסף על כך היו נשות הבנים ויעקב עצמו.

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

ח וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרַיִם יַעֲקֹב וּבָנָיו בְּכֹר יַעֲקֹב רְאוּבֵן: ט וּבְנֵי רְאוּבֵן חֲנוּךְ וּפְלֹוא וְחֶצְרוֹן וְכַרְמִי: י וּבְנֵי שְׁמֹעוֹן יְמוּאֵל וְיָמִין וְאַהֲד וְיָכִין וְצַחַר וְשָׂאוּל בֶּן-הַפְּנֵעֵנִית לְשִׁמְעוֹן הֵייתָה כְּנַרְאָה אִישָׁה נּוֹסֶפֶת, כְּנַעֲנִית, וּמִמֶּנָּה נּוֹלַד בֶּן זֶה¹: יא וּבְנֵי לֵוִי גֵרְשׁוֹן קָהָת וּמְרָרִי: יב וּבְנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן וְשִׁלָּה וּפְרָץ וְזָרַח וְיָמֵת עֵר וְאוֹנָן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן² וַיְהִיו בְּנֵי-פְרָץ חֶצְרוֹן וְחַמּוּל: יג וּבְנֵי יִשְׂשַׁכָּר תּוֹלַע וּפְנֹה וְיֹזֵב וְשִׁמְרוֹן: יד וּבְנֵי זְבוּלֹן סָרְד וְאַלּוֹן וַיְחַלְאֵל: טו אֵלֶּה בְנֵי לְאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב בְּפַדְן אֲרָם וְאֵת דִּינָה בְּתוֹ כָּל-נַפְשׁ בָּנָיו וּבְנוֹתָיו שְׁלֹשִׁים וְשֵׁשׁ (וְהָרִי כִשְׁסוּפְרִים אֶת הַשְּׁמוֹת הַמְּנוּיִים בַּפְּסוּקִים מְגִיעִים רַק ל-32 נֶפֶשׁ? אֹמֵר רַש"י שֶׁהַתּוֹרָה הוֹסִיפָה לְמַנְיִן אֶת יוֹכְבֵד בַּת לֵוִי שֶׁנּוֹלְדָה בְּכַנְיַסְתָּם לְמִצְרַיִם): טז וּבְנֵי גָד צַפְיֹן וְחַגִּי שׁוּנִי וְאַצְבֵּן עָרִי וְאַרְוֵדִי וְאַרְאֵלִי: יז וּבְנֵי אֲשֶׁר יְמִנָה וַיִּשׁוּה וַיִּשְׁנִי וּבְרִיעָה וְשִׁרְח אַחֲתָם וּבְנֵי בְרִיעָה חֶבֶר וּמִלְכִיאֵל: יח אֵלֶּה בְנֵי זְלֶפְחָה אֲשֶׁר-נָתַן לָבֵן לְלֵאָה בְּתוֹ וַתֵּלֶד אֶת-אֵלֶּה לְיַעֲקֹב שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה נַפְשׁ: יט בְּנֵי רַחֵל אֲשֶׁת יַעֲקֹב³ יוֹסֵף וּבְנִימֵן: כ וַיִּוִּלַּד לְיוֹסֵף בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יָלְדָה-לוֹ אֲסֵנֶת בַּת-פְּוֹטִי פְרַע פְּהֵן אֵן אֶת-מְנַשֶּׁה וְאֶת-אֶפְרַיִם: כא וּבְנֵי בְנִימֵן בְּלַע וּבְכָר וְאַשְׁבֵּל גֵּרָא וְנַעֲמָן אַחֵי וְרֵאשׁ מַפְּיִם וְחַפְּיִם וְאַרְדֵּי: כב אֵלֶּה בְנֵי רַחֵל אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב כָּל-נַפְשׁ אַרְבַּעַה עֶשְׂרֵה: כג וּבְנֵי-דָן חֲשִׁים: כד וּבְנֵי נַפְתָּלִי יַחְצֵאל וְגוֹנִי וַיִּצֵר וְשִׁלָּם: כה אֵלֶּה בְנֵי בְלֵהָה אֲשֶׁר-נָתַן לָבֵן לְרַחֵל בְּתוֹ וַתֵּלֶד אֶת-אֵלֶּה לְיַעֲקֹב כָּל-נַפְשׁ שִׁבְעָה: כו כָּל-הַנַּפְשׁ הַבָּאָה (הַטַּעַם בְּאוֹת אֶל"ף: הַבָּאָה = שְׁבָאָה עֶכְשָׁיו, בְּהוּוּה) לְיַעֲקֹב מִצְרַיִם יָרְכוּ מִלְבָּד נָשִׂי בְנֵי-יַעֲקֹב כָּל-נַפְשׁ שְׁשִׁים וְשֵׁשׁ: כז וּבְנֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר-יָלְדָה-לוֹ בְּמִצְרַיִם נַפְשׁ שְׁנַיִם כָּל-הַנַּפְשׁ לְבֵית-יַעֲקֹב הַבָּאָה (הַטַּעַם בְּאוֹת בִּי"ת: הַבָּאָה = שְׁבָאָה כְּבֵר, בַּעֲבֹר) מִצְרַיִם שִׁבְעִים (עִם יוֹכְבֵד, כְּנ"ל):

ג. מנגינת הכתוב

בשבעים נפש ירדו אבותינו למצרים, כפי שאנו אומרים בהגדה של פסח: "במתי מעט, כמה שנאמר (בחומש דברים, פרק י פסוק כב) 'בשבעים נפש' ירדו אבותיך מצרימה ועתה שמך ה' א-לוקיך ככוכבי השמים לרוב."

1 אבן עזרא. ועיין ברש"י פירוש אחר.

2 כפי שמסופר בפרשת 'וישב' פרק לח פסוקים ז-י.

3 רק על רחל נאמר "אשת יעקב". רש"י מסביר שהתורה מציינת בכך שרחל הייתה אשתו העיקרית של יעקב.

לתשומת לב המורה: העבודה המוצעת ביחידת פסוקים זו בחוברת מאפשרת למורה ללמד את הפסוקים האלה מלכתחילה מתוך החוברת. (בסיום הלימוד אפשר לחזור ולקרוא ולשנן את הפסוקים מתוך החומש עצמו).

מומלץ לקרוא את הפסוקים בכיתה ביחד ובקול רם ולבצע את המשימות תוך כדי הקריאה ובעזרת תיווך של המורה. זהו פרק בלי סיפור ובלי 'עלילה', לכאורה רק רשימת שמות שעלולה להיראות משעממת. ועם זאת, קריאת הפסוקים לאט, סימון השמות, מנייתם, השוואתם לסיכום של התורה, העלאת שאלות שמתעוררות תוך כדי עבודה זו, חיפוש תשובות לשאלות, ולבסוף סיכום המספרים המסתכמים ב"שבעים נפש", שהוא מספר משמעותי במסורת ישראל - הם ההופכים את הפסוקים למעניינים ומרתקים, והם שיעזרו לתלמיד לזכור את מה שהוא למד. זהו **"לימוד תורה!"**

ועם זאת, אם על פי שיקול דעת המורה המשימה קשה מדי לתלמידי הכיתה, אפשר כמובן לדלג על חלק מהמשימות או אפילו על רובם ולהתמקד במשימה ח בלבד.

- במשימה א מתבקשים התלמידים להמשיך לסמן במדגש צהוב את בני לאה שירדו למצרים. (ראובן מופיע פעמיים ויש למנות אותו רק פעם אחת. אין למנות את ער ואונן, שהרי הם מתו עוד בארץ כנען.)
- במשימות ב-ג ימנו התלמידים את השמות המסומנים ויגלו שיש רק 32, לעומת 33 שהתורה מסכמת בפסוק טו!
- בהצעה "לשיחה בכיתה" רצוי לתת לתלמידים להעלות רעיונות כיצד לפתור את השאלה ורק אחר כך לסכם את ההצעות ולתת תשובות המובאות במפרשים. (רש"י - יש למנות את יוכבד שנולדה בכניסתם למצרים; רשב"ם ואבן עזרא - יש למנות גם את יעקב; אור החיים [בשם חז"ל] - יש למנות את השכינה שירדה עימם למצרים!) מובן שעל המורה להפעיל שיקול דעת כמה תשובות להביא ואילו, כדי לא לבלבל את התלמידים.
- במשימות ה-ז יסמנו התלמידים את שאר בני יעקב וימנו גם אותם.
- משימה ח נועדה להגיע לסיכום של **"שבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה"**, בעזרת תרגיל חשבוני.

יחידה 92

ירידת יעקב ובניו למצרים

פרק מו פסוקים ח-כז

ה ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה יעקב ובניו בכר יעקב **ראובן**: ט ובני ראובן **חנוך ופלוא וחרצון וברמי**: י ובני שמעון **מואל וימין ואהרן ויכין וצחר וישאל** בן הקנעני: יא ובני לוי **גרשון וקהת ומררי**: יב ובני יהודה **ער ואון ושלמה ופרץ וזרח וימת** ער ואון בארץ כנען ויהיו בני **פרץ וחרצון וחמול**: יג ובני **יששכר ותלע ופנה ויוב** ושמרון: יד ובני **זבולן סרד ואלון ויחלאל**: טו **אלה בני לאה אשר ילדה ליעקב בפתן ארם ואת דינה בתו כל נפש בני ובנותיו ששים ושלש**:

א סמנו במדגש צהוב את שמות בני לאה שירדו למצרים (כמו בדוגמה).

ב מנו את השמות שסומנם. מה התוצאה?

ג האם המספר תואם את הסכום שבסוף פסוק טו?

ד **לשיחה בכיתה**: כיצד אפשר להסביר את ההבדל בין המספרים?

ה ובני **זבולן וחרצון וברמי** שני יעקב ערי וארודי וארלי: יז ובני אשר **ימנה וישנה וישו ובריעה ושרח אחתם ובני ברעה חבר ומלכיאל**: יח **אלה בני זלפה אשר נתנו לבן ללאה בתו ותלד את אלה ליעקב שש עשרה נפש**:

ו סמנו במדגש צבעוני את שמות בני זלפה שירדו למצרים.

ז יש בני רחל אשת יעקב יוסף ובנימין: כ ויולד ליוסף בארץ מצרים אשר ילדה לו אסנת בת פוטי פרע פהו אן את מנשה ואת אפרים: כא ובני בנימן **בלע וכר וישבל גרא ונעמן אחי וראש מפים וחסים וארדי**: כב **אלה בני רחל אשר ילד ליעקב כל נפש ארבעה עשר**:

ח סמנו במדגש צבעוני את שמות בני רחל שירדו למצרים (או שולדו שם).

ט ובני **דן ונפתלי ויחזקאל וגוני ויער ושלם**:

י **אלה בני בלהה אשר נתנו לבן לרחל בתו ותלד את אלה ליעקב כל נפש שבעה**:

יא סמנו במדגש צבעוני את שמות בני בלהה שירדו למצרים.

יב **כל נפש הנפש הבאה ליעקב מצרימה יצאי ירכו מלבד נשי בני יעקב כל נפש ששים ושלש**: כז ובני יוסף אשר ילדו למצרים נפש שנים **כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים**:

יג כתבו תרגיל חשבון המסכם את מספרם של בני יעקב שהגיעו למצרים:

33 + ○ + ○ + ○ = ○

"בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה ועתה שקוה ה' אלקיך ככוכבי השמים לרב." (הפס דברים פרק י פסוק כב)

93. פגישתם של יעקב ויוסף פרק מו פסוקים כח-לד

א. הקדמה

ההתרגשות לקראת הפגישה הצפויה של יעקב ויוסף הייתה גדולה! יעקב שלח את יהודה לפניו כדי להודיע ליוסף על בואו וכדי שיכין עבורו מקום בארץ גושן¹. ואף יוסף הזדרז לכבוד אביו: הוא הכין בעצמו את מרכבתו ואת סוסיו ויצא לקבל את פניו. יעקב ויוסף נפגשו בארץ גושן. אפשר רק לדמיון את ההתרגשות הגדולה בשעה המיוחדת הזאת.

מה עניינה של 'ארץ גושן', ומדוע ביקש יעקב, בפסוק כח, לשבת דווקא שם? גם יוסף, בפסוק לד, הדגיש עניין זה. יעקב ויוסף הבינו שיש סבירות גבוהה שפרעה יזמין אותם לגור בסמיכות לארמון, כראוי למשפחת 'המשנה למלך'. זו הצעה שקשה לסרב לה כשהיא יוצאת מאת המלך, אבל הם לא היו מעוניינים בכך! המצרים בארמון ובסביבתו היו שטופים בעבודה זרה, והילדים ובני המשפחה היו עלולים ללמוד ממעשיהם הרעים. יעקב העדיף שהמשפחה תגור בארץ גושן, שהיה אזור מבודד יחסית. אזור זה התאים למרעה יותר מאשר לחקלאות, והמצרים, שהיו חקלאים ברובם, לא הרבו להתיישב שם. במקום זה יכלה משפחת יעקב לגור בשקט, לרעות את צאנה ולעבוד את ה'.

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

כח וְאֶת־יְהוּדָה שָׁלַח לְפָנָיו אֶל־יוֹסֵף כְּדִי לְבַשֵּׁר לוֹ שִׁיעֶקֶב וְהַמִּשְׁפָּחָה בְּדֶרֶךְ וְכִדִי לְהוֹרֹת לְפָנָיו לְהוֹרוֹת לוֹ הֵיכָן לְגוֹר² גִּשְׁנָה בְּאֶרֶץ גּוֹשֶׁן (שהייתה אזור במצרים) וַיָּבֵאוּ אֶרְצָה גִּשְׁן לְאֶרֶץ גּוֹשֶׁן: כֵּט וַיֵּאָסֶר יוֹסֵף מִרְכַּבְתּוֹ קֶשֶׁר אֶת הַמִּרְכָּבָה אֶל הַסּוּסִים³ וַיַּעַל לְקִרְאֵת־יִשְׂרָאֵל אָבִיו גִּשְׁנָה וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל־צוּאָרָיו וַיִּבְךְּ יוֹסֵף עַל־צוּאָרָיו שֶׁל יַעֲקֹב עוֹד בְּכֵה הַרְבֵּה⁵: ל וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף אֲמוֹתָה הַפַּעַם גַּם אִם אֲמוֹת עֲכָשִׁיו, אֲנִי כָּבֵד רְגוּעַ וְאֵינִי דוֹאֵג⁶ אַחֲרַי רְאוֹתִי אֶת־פְּנֵיךָ כִּי עוֹדֶךָ חַי: לֹא וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אָחָיו וְאֶל־בֵּית אָבִיו אָעִלָּה וְאֶגִּידָה לְפָרְעָה וְאָמְרָה אֵלָיו אַחִי וּבֵית־אָבִי אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ־כְּנָעַן בָּאוּ אֵלָי: לֵב וְהָאֲנָשִׁים רְעֵי צֹאן כִּי־אֲנָשִׁי מְקַנָּה הָיוּ וְצֹאנָם וּבְקָרָם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם הֵבִיאוּ: לֵג וְהָיָה כִּי אִם וְכֹאשֶׁר יִקְרָא לְכֶם פְּרֻעָה וְאָמַר מֵה־מַּעֲשֵׂיכֶם: לֵד וְאָמַרְתֶּם אֲנָשִׁי מְקַנָּה רְעֵי צֹאן הָיוּ עֲבָדֶיךָ מִנְּעוּרֵינוּ וְעַד־עַתָּה גַם־אֲנַחְנוּ גַם־אֲבֹתֵינוּ (תאמרו כך ותדגישו עניין זה) בְּעֵבֹר כְּדִי שִׁפְרָעָה יִסְכִּים ש... תִּשְׁבּוּ בְּאֶרֶץ גִּשְׁן (ולא ליד הארמון בעיר הממלכה) כִּי־תוֹעֲבַת מִצְרַיִם כָּל־רְעֵה צֹאן בְּמִצְרַיִם הִתִּיחֶסוּ אֶל הַצֹּאן כָּאֵל בְּהֵמוֹת קְדוֹשׁוֹת, וְהֵם הָיוּ מִתְעַבִּים אֶת רְעֵי הַצֹּאן שֶׁגִּידְלוּ צֹאן לְמֵאֲכָל, וְלִכְן פְּרָעָה דוֹקָא יֵהִי מִעוֹנֵיךָ לְהַרְחִיק אֶת רְעֵי הַצֹּאן מִמֶּרְכֶּז הַמִּמְלָכָה⁷:

ג. מנגינת הכתוב

יוסף הזדרז מאוד לכבד את אביו ודאג שאביו ומשפחתו יוכלו לגור במקום המתאים ביותר בעבורם.

1 רש"י מביא בשם חז"ל: "ומדרש אגדה: להורות לפניו - לתקן לו בית תלמוד, שמשם תצא הוראה".

2 עיין בהערה הקודמת.

3 רש"י: "הוא עצמו אסר את הסוסים למרכבה, להזדרז בכבוד אביו".

4 שהרי כתוב 'ויבך' בלשון יחיד. כך מפרש רש"י. ורמב"ן מפרש שהיה זה דווקא יעקב שבכה: "...ודבר ידוע הוא מי דמעתו מצויה, אם האב הזקן המוצא את בנו חי לאחר הייאוש והאבל, או הבן הבחור המולך".

5 רש"י.

6 על פי תרגום אונקלוס, ורש"י אומר שזהו פשוטו של מקרא.

7 עיין עוד באבן עזרא לפסוק לד.

ד. הצעות להמחשה ולהרחבה

בחברת

- במשימה א נדרשים התלמידים לזהות מי שלח את יהודה, אף שהדבר אינו כתוב במפורש בפסוק.
- במשימה ב ינסחו התלמידים בלשונם את מטרת השליחות, על פי דברי הפסוק: "...להורות לפניו גושנה".
- משימות ג-ד עוסקות בהבנת הביטוי "ויאסור יוסף מרכבתו".
- משימה ה עוסקת במשמעות של הכנת המרכבה על ידי יוסף עצמו, על פי דברי רש"י. אפשר לפתח כאן את נושא "כיבוד אב ואם". אפשר לפתח דיון בשאלה אם ליעקב חשוב מי הכין את המרכבה, ואם בכלל ידע אי פעם מי עשה זאת. ובכל זאת יוסף הקפיד לעשות זאת בעצמו! - למה?
- ההצעה לשיחה בכיתה עוסקת במשמעות הבכי ברגע הפגישה של יוסף ויעקב. אפשר להרחיב את הדיבור על סוגים שונים של בכי (בכי של כאב, של התרגשות, של צער, של שמחה וכו'). האם היה מעט בכי או הרבה? - נאמר: "ויבך על צוואריו עוד". המילה 'עוד' מציינת ריבוי של הבכי (רש"י).

93 יחידה

פגישתם של יעקב ויוסף

פָּרַק מוּ פְּסוּקִים כח-לד

"וְאֵת יְהוּדָה שָׁלַח לְפָנָיו אֶל-יוֹסֵף לְהוֹרֹת לְפָנָיו גֹּשֶׁנָּה" (פסוק כח)

א. מי שלח את יהודה אל יוסף?

ב. מה הייתה מטרת השליחות?

"וַיֹּאסֶר יוֹסֵף מְרֻכְבָּתוֹ וַיַּעַל לְקִרְאֵת יִשְׂרָאֵל אָבִיו גֹּשֶׁנָּה..." (תחלת פסוק כט)

א. מה פרוש המילה "ויאסר"?

ב. את מה קשר יוסף?

ג. מדוע הכין יוסף בעצמו את מרכבתו ולא צוה על עבדיו לעשות זאת?

"...וַיִּרְא אֱלֹוֹ וַיִּפֹּל עַל-צוּאָרָיו וַיִּבֶךְ עַל-צוּאָרָיו עוֹד:" (המשך פסוק כט)

לשיחה בכיתה: למה הוא בכה? (איזה סוג בכי זה היה לדעתכם?)
האם הוא בכה מעט או הרבה? (וחיזו את תשובתכם מהפסוק!)

76

94. פרעה פוגש את אחי יוסף ואת יעקב

פרק מז פסוקים א-יב

א. הקדמה

יוסף הביא מקצת מאחיו אל פרעה והם דיברו עימו בהתאם להנחיות שקיבלו מיוסף בסוף הפרק הקודם (מו, לג-לד). יוסף הביא גם את אביו יעקב אל פרעה. יעקב בירך את פרעה בכניסתו ושוב לפני צאתו - כי יש לנהוג כבוד במלך! במדרש מופיע שיעקב בירכו שייפסק הרעב למרות שעברו רק שנתיים מתחילתו, ואכן מי הנילוס עלו, השקו את הארץ, ופסק הרעב!

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

א וַיָּבֵא יוֹסֵף וַיְגִיד לַפְּרֹעָה וַיֹּאמֶר אָבִי וְאָחִי וְצֵאנָם וּבְקָרָם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם בָּאוּ מֵאֶרֶץ כְּנָעַן וְהֵנָּה בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן: ב וּמְקַצֶּה אָחִיו מִקְצַת מֵאֲחֵיו: לָקַח חֲמִשָּׁה אָנָשִׁים (רש"י: לקח את החלשים שבהם) וַיֵּצְגֻם הַעֲמִידִים לְפָנָיו פְּרֹעָה: ג וַיֹּאמֶר פְּרֹעָה אֶל־אָחִיו מִה־מַּעֲשֵׂיכֶם וַיֹּאמְרוּ אֶל־פְּרֹעָה רַעְיָה צֵאן עֲבַדְיָךְ גַּם־אֲנַחְנוּ גַם־אֲבוֹתֵינוּ: ד וַיֹּאמְרוּ אֶל־פְּרֹעָה לְגֹר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן כִּי־אֵין מְרֻעָה בְּאֶרֶץ כְּנָעַן לְצֵאֵן אֲשֶׁר לְעֲבָדֶיךָ כִּי־כָבֵד הָרַעַב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְעַתָּה וְעַכְשֵׁיו יֵשְׁבוּ־נָא עֲבָדֶיךָ בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן הַמִּתְאִימָה לְמַרְעָה: ה וַיֹּאמֶר פְּרֹעָה אֶל־יוֹסֵף לֵאמֹר אָבִיךָ וְאָחֶיךָ בָּאוּ אֵלַיךָ הֵם הָאוֹרְחִים שְׁלֶךְ וְאֲנִי מִצְוֹה עֲלֶיךָ לְדַאֵוֹג לָהֶם בְּאוֹפֶן הוֹלֵם כְּפִי שְׂרָאוֹי לְדַעְתְּךָ: ו אֶרֶץ מִצְרַיִם לְפָנֶיךָ הִוא בְּמִיטֵב הָאֶרֶץ הַזֹּשֵׁב אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אָחֶיךָ יֵשְׁבוּ בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן אִם זֶה רְצוֹנְךָ וְאִם־יִדְעָתָ וְיִשְׁבְּבָם אָנָשִׁי־חֵיל מוֹמַחִים בְּטִיפּוֹל בְּבַעֲלֵי חַיִּים וְשִׁמְתָם שָׂרֵי מְקַנָּה עַל־אֲשֶׁר־לִי⁴: ז וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־יַעֲקֹב אָבִיו וַיַּעֲמִדְהוּ לְפָנָיו פְּרֹעָה וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת־פְּרֹעָה בִּירְכּוֹ בְּשִׁלּוֹם בְּכַנִּיסְתּוֹ: ח וַיֹּאמֶר פְּרֹעָה אֶל־יַעֲקֹב כַּמָּה יָמֵי שָׁנֵי חַיֶּיךָ (יעקב היה נראה זקן מופלג ופרעה התפעל מכך⁵): ט וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־פְּרֹעָה יָמֵי שָׁנֵי מְגוּרֵי שְׁלֹשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה מֵעַט וְרַעִים הָיוּ יָמֵי שָׁנֵי חַיֵּי אֲנִי צַעִיר מִכְּפִי שֶׁאֲנִי נֹרָא, אֲלֵא שֶׁהַצְּרוֹת שֶׁעָבְרוּ עָלַי בְּמַהֲלֶךְ חַיִּי גִרְמוּ לִי לְהִירָאוֹת זָקֵן מִכְּפִי שֶׁהִנְנִי בְּאֵמֶת וְלֹא הִשְׁיִגּוּ אֶת־יָמֵי שָׁנֵי חַיֵּי אֲבֹתַי בְּיָמֵי מְגוּרֵיהֶם וְאֵין לָךְ לְהַתְּפַעַל מִגִּילִי כִּי אֲנִי "בְּסֶךְ הַכּוֹל" בֶּן 130 שָׁנָה, וְזֶה 'מַעֲט' לְעוֹמֶת שְׁנוֹת אֲבוֹתַי: י וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת־פְּרֹעָה בִּירְכּוֹ בְּשִׁלּוֹם לְפָנָיו יִצְיָאָתּוּ (ובמדרש מובא שבירכו שיעלה הנילוס לרגליו וייפסק הרעב) וַיֵּצֵא מִלְּפָנָיו פְּרֹעָה: יא וַיּוֹשֵׁב יוֹסֵף אֶת־אָבִיו וְאֶת־אָחִיו וַיִּתֵּן לָהֶם אַחְזָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּמִיטֵב הָאֶרֶץ בְּאֶרֶץ רַעְמְסֵס זֶהוּ אֲזוֹר בְּתוֹךְ אֶרֶץ גּוֹשֶׁן⁶ כֹּאֲשֶׁר צִוָּה פְּרֹעָה: יב וַיְכַלְכֵּל יוֹסֵף אֶת־אָבִיו וְאֶת־אָחִיו וְאֶת כָּל־בֵּית אָבִיו סִיפֵק לָהֶם אוֹכֵל לֶחֶם לְפִי הַטָּף לְפִי מַה שְׁכָל אֶחָד הִיָּה צָרִיךְ, גַּם הַיְלָדִים:

1 ספרי על פרשת עקב, פרק יא פסוק י: "...ויברך יעקב את פרעה, במה בירכו? שנמנע ממנו שני רעב..."

2 רש"י לפסוק י: "ומברכתו של יעקב ואילך היה פרעה בא על נילוס והוא עולה לקראתו ומשקה את הארץ". וכן ברש"י לפרק מז פסוק יט: "ואע"פ שאמר יוסף ועוד חמש שנים אשר אין חריש וקציר, מכיוון שבא יעקב למצרים, באה ברכה לרגליו, והתחילו לזרוע, וכלה הרעב".

3 אונקלוס ותרגום יונתן בן עוזיאל, וכך מבואר גם ב'דעת מקרא'.

4 והרי נאמר "תועבת מצרים כל רועה צאן" (לעיל בפסוק לד)? אולי בכל זאת היו עדרים של צאן שגידלו למטרות אחרות ולא למאכל. או שהכוונה למקנה של סוסים, חמורים וגמלים (עיין בפירוש החזקוני). ולא מצאנו שיוסף מינה מישהו מאחיו לתפקיד זה.

5 על פי רמב"ן לפסוק ט.

6 יש שהבחינו בין 'רַעְמְסֵס' (העי"ן בשווא), שהוא אזור בארץ גושן, לבין 'רַעְמְסֵס' (העי"ן בפתח), שהיא אחת מערי המסכנות שבהן עבדו בני ישראל בפרך - עיין ב'דעת מקרא' לפסוק יא.

ג. מנגינת הכתוב

פרעה פגש משפחה פשוטה וענווה. אחי יוסף לא הציגו את עצמם כאנשי חיל, ולא דרשו גדולה וכבוד כיאה למשפחת 'משנה למלך'. הם רק ביקשו מקום שקט לרעות בו את צאנם. גם אביהם יעקב לא הפליג בסיפורי גבורה על עצמו אלא סיפר דווקא על הקשיים שנאלץ להתמודד איתם. ודווקא מ"הזקן הפשוט והעניו" הזה קיבל פרעה ברכה שגאלה אותו מהמשך הרעב!

ד. הצעות להמחשה ולהרתבה

בחברת

- משימה א היא משימת השוואה. השוואה בין הדברים שאמר יוסף לאחיו כהכנה לקראת הפגישה עם פרעה לבין מה שהתרחש בפועל בפגישה. התלמידים ילמדו מההשוואה שיוסף הכין את אחיו כראוי לפגישה, ושהם השיגו את מטרתם להתיישב בארץ גושן.
- ההצעה לשיחה בכיתה מאפשרת לשוחח בכיתה ולדון על רצונה של משפחת יעקב לגור בארץ גושן ולא במרכז הממלכה.
- משימה ב עוסקת בגילו של יעקב.
- משימה ג עוסקת בברכה שיעקב בירך את פרעה ובדברי חז"ל שמשבא יעקב למצרים פסק הרעב אף שעברו רק שנתיים מתחילתו.

יחידה 94

פרעה פוגש את אחיו יוסף ואת יעקב

פרק מז פסוקים א-יב

"ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים ויצגם לפני פרעה:" (פסוק ב)

א בסוף הפרק הקודם הכין יוסף את אחיו לפגישה עם פרעה.

- 1. בצד ימין מדגשים בצבע צהוב דברי יוסף, שאמר להם מה פרעה ישאל:**
סמנו **במדגש צהוב** (בצד שמאל) את מה שפרעה באמת שאל.
- 2. בצד ימין מדגשים בצבע תכלת דברי יוסף, שאמר להם מה לענות לפרעה:**
סמנו **במדגש תכלת** (בצד שמאל) את מה שהאחים באמת ענו.
- 3. בצד ימין מדגשים בצבע ירק דברי יוסף, שאמר להם מה המטרה:**
סמנו **במדגש ירק** (בצד שמאל) את המלים המציגות אם המטרה השגה.

אחי יוסף פוגשים את פרעה

ג ויאמר פרעה אל-אחיו מה-מעשיכם ויאמרו אל-פרעה רעה צאן עבדיך גם-אנחנו גם-אבותינו : ויאמרו אל-פרעה לגור בארץ באנו כפי-אין מרעה לצאן אשר לעבדיך כפי-כבוד הרעב בארץ כנען ועתה ישבור-נא עבדיך בארץ גושן : ויאמר פרעה אל-יוסף לאמר... ארץ מצרים לפניך הוא כמיטב הארץ הושב את-אביך ואת-אחיו ישבו בארץ גושן...

יוסף מכין את אחיו לפגישה עם פרעה

לא ויאמר יוסף אל-אחיו ואל-בית אביו אעלה ואגידה לפרעה ואמרה אליו אחי ובית-אבי אשר בארץ-כנען באו אלי... **והיה כייקרא לכם פרעה ואמר מה-מעשיכם:** לד ואמרתם אנשי מקנה היו עבדיך **מנעורינו ועד-עתה גם-אנחנו גם-אבותינו בעבור תשבו בארץ גושן כפי-תועבת מצרים כל-רעה צאן:**

לשיחה בכיתה: מדוע לדעתכם היה חשוב כל כך למשפחת יעקב לשבת בארץ גושן?

"ויבא יוסף את-יעקב אביו ויעמדהו לפני פרעה..."

ב בן כמה היה יעקב בעמדו לפני פרעה? (פסוק ט)

"ויברך יעקב את-פרעה ויצא מלפני פרעה:"

רש"י: "וברך יעקב - ... ומה ברכה ברכו? - שיעלה נילוס להגליו... ומברכתו של יעקב ואילו, היה פרעה בא אל נילוס והוא עולה לקראתו ומשקה את הארץ."

ג מה ברך יעקב את פרעה?

77

95. יוסף מנהל את מצרים בשנות הרעב

פרק מז פסוקים יג-כ

א. הקדמה

התורה חוזרת לתאר כיצד ניהל יוסף את העם המצרי בשנות הרעב הקשות. תיאור זה משלים את מה שלמדנו כבר בפרק מא פסוקים מז-נז (יחידה 81 בחוברת). שם למדנו שבשבע שנות השבע יוסף ארגן ביעילות את איסוף האוכל ואת שמירתו. הפקידים שהוא מינה בכל מקום גבו מהחקלאים חמישית מהיבול ושמרו אותו במחסנים שהקימו בכל הערים. את מה שנותר אחרי גביית החמישית, שמרו אנשי מצרים כל אחד לעצמו במחסנים פרטיים. כאשר התחילו שנות הרעב, אכלו המצרים ממה שהם אגרו במחסנים הפרטיים שלהם, וכשתבואה זו נגמרה¹, פתח יוסף את מחסני המלכות והחל למכור תבואה ומזון בכמות מדודה באופן שיספיק לכל שנות הרעב. בהתחלה מכר יוסף את התבואה תמורת כסף. כשאזל לאנשים הכסף, המשיך יוסף למכור את האוכל תמורת בהמות. כשגם אלה אזלו, נתנו המצרים את אדמתם ואת עצמם (כעבדים) עבור האוכל.

את כל מה שיוסף קיבל עבור האוכל שמכר הוא העביר לקופת הארמון של פרעה ולא שמר לעצמו כלום! בתום הרעב היו כל אדמות מצרים, הבהמות והכסף רכושו של פרעה, וכל המצרים היו לו לעבדים (חוץ מכוהני מצרים עם רכושם ואדמתם).

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

יִג וְלֶחֶם אֵין בְּכָל־הָאָרֶץ כִּי־כָבֵד הָרָעַב מְאֹד וַתִּלְהַה לְשׁוֹן עֵיפּוֹת וְקוֹשִׁי² אָרֶץ מִצְרַיִם וְאָרֶץ כְּנָעַן מִפְּנֵי הָרָעַב: יד וַיִּלְקֹט אִסְרָף יוֹסֵף אֶת־כָּל־הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בְּאָרֶץ־מִצְרַיִם וּבְאָרֶץ כְּנָעַן בְּשֶׁבֶר תְּמוֹרֹת קְנִיית הַתְּבוּאָה אֲשֶׁר־הֵם שִׁבְרִים קוֹנִים וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־הַכֶּסֶף בֵּיתָה פְּרָעָה לְקוֹפֶת הַמֶּלֶכּוֹת (ולא לקח לעצמו כלום): טו וַיִּתֶּם נִגְמַר הַכֶּסֶף מֵאָרֶץ מִצְרַיִם וּמֵאָרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֵאוּ כָּל־מִצְרַיִם אֶל־יוֹסֵף לֵאמֹר הִבָּה־לָּנוּ תָן לָנוּ לֶחֶם וְלָמָּה נִמּוֹת נִגְדָּךְ מוֹל עֵינֶיךָ כִּי אָפֶס כִּי נִגְמַר, אִזֵּל (-) כֶּסֶף: טז וַיֹּאמֶר יוֹסֵף הִבּוּ תָנוּ אֶת מִקְנֵיכֶם בְּהַמּוֹתֵיכֶם וְאֶתְנֶה לָכֶם אוֹכֵל בְּמִקְנֵיכֶם תְּמוֹרֹת מִקְנֵיכֶם אִם־אָפֶס כֶּסֶף: יז וַיָּבִיאוּ אֶת־מִקְנֵיהֶם אֶל־יוֹסֵף וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף לֶחֶם בְּסוּסִים וּבְמִקְנֵה הַצֹּאן וּבְמִקְנֵה הַבָּקָר וּבְחִמְרִים וַיְנַהֵלֵם הַנְּהִיג אוֹתָם בְּלֶחֶם (קִבַּע כְּמָה אוֹכֵל יֵשׁ לְתֵת לְכֹל אֶחָד, כְּדִי שִׁיחִיה מִסְפִּיק)³ בְּכָל־מִקְנֵיהֶם תְּמוֹרֹת מִקְנֵיהֶם בְּשָׁנָה הַהוּא: יח וַתִּתֶּם נִגְמַר הַשָּׁנָה הַהוּא וַיָּבֵאוּ אֵלָיו בְּשָׁנָה הַשְּׁנִיית בְּשָׁנָה הַשְּׁנִייה לְשׁוֹת הָרָעַב (ובשנה זו הגיעו יעקב ומשפחתו למצרים)⁴ וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא־נִכְחַד לֹא נִסְתִּיר דְּבַר מֵאֲדָנִי כִּי אִם אֵלֵא תָם נִגְמַר הַכֶּסֶף וּמִקְנֵה הַבְּהֵמָה אֶל־אֲדָנִי נִתְּנוּ לְךָ הַכּוֹל לֹא נִשְׂאֵר לְפָנַי אֲדָנִי בְּלִתִּי אִם שׁוֹם דְּבַר חוּץ מִ... גְּוִיִּתְנוּ גּוֹפְנוּ וְאֲדַמְתָּנוּ: יט לָמָּה נִמּוֹת לְעֵינֶיךָ בְּרָעַב גַּם־אֲנַחְנוּ גַּם אֲדַמְתָּנוּ (כִּי לֹא יִהְיֶה מִי שִׁיעֲבַד אוֹתָהּ, וְהִיא תִּהְיֶה שׁוֹמְמָה כְּמוֹ מוֹת) קָנָה־אֲתָנוּ וְאֶת־אֲדַמְתָּנוּ בְּלֶחֶם תְּמוֹרֹת לֶחֶם וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְאֲדַמְתָּנוּ עֲבָדִים לְפְרָעָה וְתָן־זָרַע לֹאכִילָה וְלִזְרִיעָה (בְּשַׁעָה שֶׁאִמְרוּ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, יַעֲקֹב כָּבֵד בִּירַךְ אֶת פְּרָעָה, מִי הַיָּאוֹר הַחֲלוּ שׁוֹב לְעֵלוֹת בְּזָכוֹתָו וְלִהְשִׁקוֹת אֶת הַשְּׂדוֹת⁵, אֲבָל לֹא הָיוּ לָהֶם זֵרְעִים בְּשִׁבִיל לְזֵרְעָה...) וְנִחִיָּה וְלֹא נִמּוֹת כִּי נֹאכֵל וְהֵאֲדַמָּה לֹא תִשָּׂם לֹא תִהְיֶה שְׂמֵמָה כִּי יִהְיוּ לָנוּ זֵרְעִים לְזֵרְעָה: כ וַיִּקֶן יוֹסֵף אֶת־כָּל־אֲדַמַּת מִצְרַיִם לְפְרָעָה עֲבוֹר פְּרָעָה כִּי־מָכְרוּ מִצְרַיִם אִישׁ אֶת שְׂדֵהוּ כִּי־חָזַק עֲלֵיהֶם הָרָעַב וַתְּהִי (כֹּל אֲדַמַּת) הָאָרֶץ לְפְרָעָה:

1 רש"י בפירושו לפרק מ"ז, נ"ה מביא מדרש, שהתבואה שבמחסנים הפרטיים של המצרים הרקיבה, ומה שאסף יוסף לא הרקיב. (בעזרת מדרש זה ניתן להבין כיצד נגמרה כל כך מהר התבואה שהמצרים אגרו במחסניהם, כפי שעולה מפסוק י"ח.)

2 מלשון 'לאה' ו'תלאה'. רש"י: "...לשון עייפות". אבן עזרא: "...כאדם שלא ידע מה יעשה".

3 ספורנו: "... נתן להם הלחם מעט מעט ולא לשבעה, כראוי בשני רעבון".

4 עיין רש"י לפסוקים י"ח-י"ט.

5 על פי רש"י לפסוק י"ט.

ג. מנגינת הכתוב

יוסף ניהל את הממלכה ביושר. את כל הכספים והרכוש שגבה תמורת האוכל, העביר לקופת המלכות ולא לקח לעצמו או הסתיר עבור עצמו שום דבר, כדברי הרמב"ן לפסוק יד: "וילקט יוסף את כל הכסף וגו' - סיפר הכתוב זה... להודיע מעלת יוסף בחוכמה בתבונה ובדעת, וכי היה איש אמונים שהביא כל הכסף בית פרעה ולא עשה לעצמו אוצרות כסף ומטמוני מסתרים בארץ מצרים או לשולחו לארץ כנען, אבל נתן למלך הבוטח בו כל הכסף וקנה לו את האדמה גם הגופות..."

ד. הצעות להמחשה ולהרתבה

בחוברת

- משימות א-ג נועדו לעזור לתלמידים להבין את פעולותיו של יוסף בצורה מסודרת. יוסף אסף בתחילה את כל הכסף, אחר כך את כל המקנה, ולבסוף קנה את כל האדמות ואת אנשי מצרים לעבדים תמורת האוכל שהם קיבלו.
- משימה ד עוסקת בהעברת כל הרכוש לקופת הממלכה.
- ההצעה לשיחה בכיתה עוסקת במידת היושר של יוסף. מצרים אינה שייכת לו, האוכל שמכר לא היה שייך לו, וממילא גם הכסף שקיבל תמורת האוכל לא שייך לו. הוא מונה לתפקיד 'המשנה למלך' על ידי פרעה, והתפקיד לא העניק לו רשות לקחת שום דבר לעצמו. (דבר זה רלוונטי לכל בעל תפקיד, בכל גיל, בכל עבודה, בכל דור...!)

יחידה 95

יוסף מנהל את מצרים בשנות הרעב
פרק מז פסוקים יג-כ

בהתחלה:

"וילקט יוסף את כל הכסף... בשכר אשרייהם שכרים..."
[יתם הכסף] (פסוקים יד-טו)

א. המצרים קנו אכל תמורת _____
עד שנגמר להם _____
הדביקו מדבקה עם ציור מתאים.

אחר כך:

"ויתן להם יוסף לחם בסוסים ובמקנה הצאן ובמקנה הבקר ובחמרים..."
תם הכסף ומקנה הבהמה" (פסוקים יז-יח)

ב. המצרים קנו אכל תמורת _____
עד שנגמרו להם _____
הדביקו מדבקה עם ציור מתאים.

בסוף:

"קנה אתנו ואת אדמתנו בלחם ונהיה אנחנו ואדמתנו עבדים לפרעה"
(פסוק יט)

ג. המצרים קנו אכל תמורת _____
ומכירת עצמם ל _____
הדביקו מדבקה עם ציור מתאים.

ד. מה עשה יוסף בכל הכסף והרכוש שהוא קבל? (העזרו בפסוק יד ובפסוק כ.)

לשיחה בכיתה: האם לדעתכם היה יותר ליוסף לקחת מהכסף גם לעצמו? האם הוא לקח? מה אפשר ללמד מכך על מדותיו של יוסף?

"והיה הארץ לפרעה:"

78

96. יוסף מארגן את מצרים מחדש בתום הרעב

פרק מז פסוקים כא-כז

א. הקדמה

עם תום הרעב היו כל אדמות מצרים שייכות לפרעה. כדי לשמר את המצב ולמנוע מהמצרים לטעון שהאדמה שעליה הם יושבים שייכת להם, נתן יוסף הוראה להעביר את אנשי מצרים ממקום למקום. במצב כזה, שכולם גולים למקומות לא להם, איש לא יוכל לטעון לבעלות על הקרקע. (מצב זה גם הקל על בני ישראל שגלו מארץ כנען וישבו אף הם על אדמה שלא שייכת להם¹).

המציאות במצרים אחרי הרעב הייתה שונה מאוד משהייתה לפניו. כל הרכוש היה של פרעה ולאנשים לא היה כלום, מחסני התבואה היו כמעט ריקים, וכבר זמן רב שאיש לא עבד את האדמה. מצב זה אילץ את יוסף לארגן מחדש את כלכלת מצרים. יוסף הורה לתת למצרים זרעים וציווה עליהם לעבד את האדמה. בתמורה לעבודתם הם הורשו לקחת לעצמם ארבע חמישיות מהיבול, וחמישית מהיבול הם נדרשו להעביר לקופת הממלכה. סידור עבודה זה היה טוב גם למלכות וגם לאנשים, וזה נקבע בחוק המצרי. סדרי העבודה והמיסים שיוסף קבע וחוקק, המשיכו לנהוג במצרים גם זמן רב אחרי מותו של יוסף.

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

כא וְאֶת־הָעָם הַמִּצְרַיִם הָעֹבְדִים אֶתְּךָ לְעָרִים הַעֲבִיר אֲנִי עִיר זו לְעִיר זו² מִקְצֵה גְבוּל־מִצְרַיִם וְעַד־קְצֵהוּ כִּי עָשָׂה יוֹסֵף עִם כָּל אֲנָשֵׁי מִצְרַיִם מִקְצֵה גְבוּלָה הָאֶחָד עַד קְצֵה גְבוּלָה הַשְּׁנִי: כִּי רַק אֲדָמַת הַפְּהָנִים כֹּהֲנֵי הָעֲבֹדָה זֶה שֶׁבְּמִצְרַיִם לֹא קָנְהָ כִּי (הִי) חֹק כְּמוֹת קְבוּעָה שֶׁל לֶחֶם³ לְכַהֲנָיִם עֲבוּר הַכֹּהֲנִים מֵאֵת פְּרִיעָה וְאָכְלוּ אֶת־חֶקֶם מִנֵּת חֶלֶקם אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם פְּרִיעָה עַל־כֵּן לֹא מָכְרוּ (לֹא נִאלְצוּ לִמְכֹר) אֶת־אֲדָמָתָם: כִּי וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־הָעָם הֵן קָנִיתִי אֶתְכֶם הַיּוֹם וְאֶת־אֲדָמַתְכֶם לְפְרִיעָה הֵאֱלַכְם זֶרַע הִנֵּה לָכֶם זֵרַע (קָחוּ אוֹתָם) וְזָרְעוּם אֶת־הָאֲדָמָה: כִּד וְהָיָה בְּתֵבוֹתַי (שִׁיֻּצְמְחוּ) וְנָתַתֶּם חֲמִישִׁית לְפְרִיעָה וְאַרְבַּע הַיִּדֹת וְאַרְבַּע חֶלְקִים (אַרְבַּע חֲמִישִׁיּוֹת) יִהְיֶה לָכֶם לְזֵרַע הַשָּׂדֶה וְלֹאֲכַלְכֶם וְלֹאֲשֶׁר בְּבֵתֵיכֶם וְלֹאֲכֹל לְטַפְכֶם: כִּי וַיֹּאמְרוּ הַחִיתָנוּ בְּזָכוֹתְךָ אֲנִי חַיִּים וְקַיִימִים (וְאֲנִי מִקְוִיִּים...) נִמְצָא־חַן בְּעֵינַי אֲדֹנָי וְהֵינִי וְאֲנַחְנוּ מוֹכְנִים בְּשִׂמְחָה לְהִיּוֹת עֲבָדֶיךָ לְפְרִיעָה: (אֲנָשֵׁי מִצְרַיִם חָשׂוּ בִּיחֹס הַהוֹגֵן שֶׁל יוֹסֵף כִּלְפֵיהֶם וְהֵם הִבִּיעוּ אֶת שִׂמְחָתָם עַל כֵּן.) כִּי וַיֹּשֶׁם אֶתְּךָ יוֹסֵף לְחֹק (בְּסֵפֶר הַחֻקִּים) עַד־הַיּוֹם הַזֶּה עַל־אֲדָמַת מִצְרַיִם לְפְרִיעָה לְחֹמֶשׁ עַד יוֹם כְּתִיבַת הַתּוֹרָה (לְפָחוֹת) נִשְׁמַר בְּתוֹקֶךָ הַחֹק שֶׁקִּבַּע יוֹסֵף, שְׁחִמִישִׁית מֵהִיבּוֹל נִתְּנָה לְפְרִיעָה לְכָל־הָעָם לֹא הִיְתָה לְפְרִיעָה: כִּי וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיֵּאֱחָזֵז בָּהּ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבוּ מְאֹד:

ג. מנגינת הכתוב

יוסף הנהיג במצרים סדרים חכמים שהיטיבו עם כולם. המלכות נהנתה מחמישית מכל היבול, ואנשי מצרים לא הרגישו מנוצלים. להפך! הם חשו שיוסף דואג להם, רוצה בטובתם, ושבזכותו הם יכולים להמשיך לחיות בכבוד.

1 רש"י לפסוק כא: "...ולא הוצרך הכתוב לכתוב זאת אלא להודיעך שבחו של יוסף שנתכוון להסיר חרפה מעל אחיו שלא יהיו קורין אותם גולים."

2 וברש"י לפסוק זה: "ואת העם העביר יוסף מעיר לעיר לזיכרון שאין להם עוד חלק בארץ והושיב של עיר זו בחברתה."

3 אונקלוס מתרגם חוק - חולקא. וכן מפרש רש"י: "חוק לכהנים - חוק, כך וכך לחם ליום." ובמילון אבן שושן: "חוק" (משמעות 3): שיעור ומידה קצובה.

ד. הצעות להמחשה ולהרחבה

בחוברת

- במשימה א יש סיכום של הסדרים החדשים שיוסף הנהיג במצרים. על התלמידים להשלים את המילים החסרות בעזרת התרמילון.
- הציור נועד לצביעה בנחת ובהנאה, ועם זאת אפשר לנצל אותו לחזרה על הנלמד בעזרת חידות של המורה לתלמידים או חידות שהתלמידים ימציאו וישאלו את חבריהם או את כל הכיתה בקול רם. דוגמאות: מה שמו של הנהר הזורם במרכז הציור? מה שם האזור שבו נמצאים בני ישראל בציור? מדוע הם שם? במה שונה עבודתם של בני ישראל מעבודתם של המצרים? מי נתן למצרים את הזרעים לזרוע? מדוע המצרים שמחים? מדוע יוסף שמח?

יוסף מארגן את מצרים מחדש בתם הרעב
פרק מז פסוקים כא-כז

יחידה 96

"וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-הָעָם... הֲאֵלֵכֶם זֶרַע וְזָרַעְתֶּם אֶת-הָאֲדָמָה:" (פסוק כג)

א השלימו את המילים החסרות בעזרת התרמילון.

הרעב _____ ויוסף ארגן מחדש את סדרי העבודה במצרים. הוא קבע היכן _____ האנשים ובאיזו חלקת _____ כל אחד מהם יעבד. הוא חלק לכלם זרעים בחנם וצוה עליהם _____ את השדות. כאשר גְדְלָה _____ הרשה יוסף למצרים לקחת את רב היבול _____ וקבע שעליהם לתת לקפת הממלכה רק חלק אחד מתוך _____. המצרים _____ שיש להם עבודה ומה לאכול, ו _____ שמח על שהוא הצליח בתפקידו. גם בני ישראל שמחו שהכל בא על מקומו _____ והם ישבו בנחת בארץ _____.

ב צבעו את הציור להנאתכם.

תרמילון:

יוסף

שמחו

יגורו

אדמה

גשן

נגמר

התבואה

לזרוע

חמשה

לעצמם

בשלים

79

פתרונות לחידות על פרשת ויגש:

מספרים בפרשה:

- 130 - גילו של יעקב כשהוא הגיע למצרים (מז, ט).
- 70 - שבעים נפש מעם ישראל, שירדו למצרים (מו, כז).
- 10 - עשרה חמורים ועשר אתונות, ששלח יוסף אל יעקב אביו (מה, כג).
- 5 - "ועוד חמש שנים אשר אין חריש וקציר" (מה, ו מה, יא).
"ולבנימין נתן... וחמש חליפות שמלות" (מה, כב).
"ומקצה אחיו לקח חמישה אנשים ויציגם לפני פרעה" (מז, ב).

באיזה הקשר מוזכרים:

- "ונפשו קשורה בנפשו" - בדברי יהודה ליוסף, על אהבתו של יעקב לבנימין (מד, ל).
- בכי - יוסף בוכה (מה, ב). יוסף ובנימין בוכים (מה, יד-טו).
- בפגישה של יעקב עם יוסף (מו, כט).
- עגלות - פרעה שלח עגלות להביא יעקב ומשפחתו למצרים (מה, יט).
- מראות הלילה - ה' נגלה אל יעקב בדרכו למצרים, במראות הלילה (מו, ב).
- מעט ורעים - כך מתאר יעקב לפרעה את שנות חייו (מז, ט).
- ארץ גושן - האזור במצרים שבו רצו משפחת בני יעקב לגור (מו, לד).
- אדמת הכהנים - אדמת הכהנים במצרים לא נקנתה על ידי יוסף (מז, כב-כו).

מי אמר למי?

- 1. יהודה ליוסף (מד, לג).
- 2. יוסף למשרתים שלו (מה, א).
- 3. יוסף לאחים (מה, ה).
- 4. האחים ליעקב (מה, כו).
- 5. ה' ליעקב (מו, ד).
- 6. יעקב ליוסף (מו, ל).
- 7. חמשת האחים לפרעה (מז, ג).
- 8. פרעה ליעקב (מז, ח).
- 9. המצרים ליוסף (מז, יט).
- 10. המצרים ליוסף (מז, כה).

חידות על פרשת "ויגש"

כחגו את עצמכם או את חבריכם לכתה. וענו בעל פה על החידות.
א. באיזה הקשר מוזכרים המספרים:

130, 70, 10, 5 (לפחות שלוש תשובות!)
ב. באיזה הקשר מוזכרים:

"ונפשו קשורה בנפשו", בכי, עגלות, מראות הלילה,
מעט ורעים, ארץ גושן, אדמת הכהנים

ג. מי אמר למי:

- 1. "ישב-נא עבדך תחת הנער עבד לאדני והנער יעל עם-אחיו"
- 2. "הוציאו כל-איש מעליו!"
- 3. "ועתה אל-תעצבו ואל-יחר בעיניכם כי-מכרתם אתי הנה"
- 4. "עוד יוסף חי!"
- 5. "אנכי ארד עמו מצרימה ואנכי אעלה גם-עלה"
- 6. "אמותה הפעם אתרי ראותי את-פניך כי עודך חי"
- 7. "רעה צאו עבדיך גם-אנחנו גם-אבותינו"
- 8. "כמה ימי שני חיה?"
- 9. "קנה-אתנו ואת-אדמתנו בלחם"
- 10. "החיתנו!"